
Fra Ante PERKOVIĆ

DUHOVNO-PASTO-
RALNI POGLED
NA MIRNU
REINTEGRACIJU
HRVATSKOGA
PODUNAVLJA

U promišljanju o tome kako izreći i odgovarajuće izraziti, a pogotovo predstaviti duhovno-pastoralni pogled na mirnu reintegraciju Hrvatskoga Podunavlja, pomišljao sam da bi fotografije iz tog procesa više rekle i potaknule na osobno pronicanje u duhovnu sferu toga događanja. No, možda bi osobe s tih fotografija odvratile pozornost s duhovnog sadržaja i stanja duša u tome razdoblju. Odlučio sam govoriti o temeljno duhovnom proživljavanju u vremenu toga procesa.

Što se tiče duhovno-pastoralnog pogleda, moram promotriti i razdoblje očekivanja, koje seže do povratka posljednjih logoraša iz srpskih logora, jer do tada postoji *sav interes i duhovno stanje molitva i traženje povratka i susreta s dragim osobama i strah hoće li doći živi*.

U ovom promišljanju imajmo na umu da tjelesno, duševno i duhovno pripada cjelovitosti čovjeka i sve se međusobno dotiče i prožima, a počesto je nedjeljivo i teško razlučivo. Sve to egzistira s čovjekom, odnosno u čovjeku.

RAZDOBLJE SPOZNAJE O VLASTITOM STANJU

Smještaj, koji uglavnom nije odgovarao broju i potrebama, ipak je davao sigurnost i osjećaj prihvaćenosti, što će poslije, nažalost, iščeznuti s osjećajem tereta i prezira okoline. Pa ni kolika-tolika sustavna briga vlasti nije ugasila unutarnju muku osjećaja manje vrijednosti i prezira.

Susret, s iščekivanima dragim i voljenim osobama, ostvareno ponovno zajedništvo, kratko je napunilo dušu radošću, što je opet novo u duševnom stanju. No, bol mnogih produbila se nakon posljednje razmjene jer nisu dočekali svoje, pa je čežnja za istinom u njima trajno razdirala dušu, gonila na traženje, a to se događa i danas. Vremena je bilo za razmišljanje i poniranje u bit situacije vlastitog života u kojoj se našao, pri čemu je nezaobilazno pitanje oslonca i vrijednosti života i njegova smisla. Kakva

mi je sadašnjost? Koja mi je budućnost? Što i kako dalje? Što trebam činiti? (Npr. Sam Bog nas je spasio, izvukao... ili Gdje je bio Bog...? Što očekivati od Boga? Što od ljudi?) Tada se prognanik našao na brisanom prostoru. Snalažljivost nekih stvarala je u drugima osjećaj nemoći, nesposobnosti, manje vrijednosti, beznađa, čak očajja. U tom razdoblju spoznaje, pitanja i traženja za nas, osobe s duhovnim pozivom bilo je važno, makar smo ponekad i sami imali iste dileme, *biti s pukom i to po mogućnosti sa svakom osobom*. Nismo imali čarobni štapić ni čarobne riječi za rješenje mnogih problema. Najlakše je bilo podijeliti nešto iz Caritasa, a mi smo se s njima i radovali i plakali.

Skrb i briga svećenika, redovnika i redovnica na području na koje su došli, ne svojom voljom, značili su im neprocjenljivu duhovnu, često i materijalnu pomoć. Uglavnom su svi svećenici s ovoga područja bili u progonstvu sa svojim vjernicima u domovini i izvan nje (Mađarska, Slovenija, Italija).

Često smo se našli u situaciji da budimo i podupiremo nadu kad i sami nismo imali razloga za to. Trudili smo se upravo tada biti Abrahamova djeca po vjeri i nadali se protiv svake nade.

VRIJEME PROBUĐENE NADE I OČEKIVANJE

Snalaženje, ostvarivanje različitih prava, neka materijalna sigurnost, uključenje u sredinu boravka, župni crkveni život, djeca su išla u školu, na sakramente (pričest, krizma), roditelji dodatnim radom ili potpunim zaposlenjem osiguravaju redovit život, pa povratkom i nisu bili zaokupljeni. Mnogi su ostali u novim sredinama, zaključivši da je to nova i bolja prigoda za život svoje obitelji i djece. Vukovarci su u Zagrebu imali misu nedjeljom, a povremeno uz određene datume (Sv. Filipa i Jakova, Sv. Josipa, Sv. Bonu, Uzvišenje sv. Križa, Dan pada grada) pozivani su svi, i oni iz daljih mjesta, te su se održavali veći i značajni skupovi na kojima je bilo, doduše rijetko, značajnih međusobnih susreta. Posebno duhovno osvježenje bila su hodočašća u različita svetišta npr. Trsat, M. Bistrica, Međugorje te redovito u Remete, a pješice se kretalo s Mirogoja i time obnavljalo ili ponavljalo aljmaško hodočašće Vukovaraca. Uz jednomjesečnu misu u smještaju, obavljali smo po Božiću blagoslov domova (soba, smještaja) te redovite božićne i uskrsne ispovijedi.

U to razdoblje spadaju i prvi pokušaji ulaska u ovaj prostor. Mise i molitve u Nuštru na crti razgraničenja pojačavale su čežnju za povratkom, a povećavala se i napetost između želja i mogućnosti. Tako se tijekom jednog posjeta

Nuštru krenulo mimo ruskih Unproforaca, transporter a rafalnih upozorenja u Vukovar. Tek ih je svećenik pozvao da se još malo strpe i molio je Boga za dodatnu snagu u čekanju u nadanju.

Osnovna misao bila je vratiti se na svoje. U tome razdoblju nije se vodila briga o tome što i kako će biti. Duhovna je priprava bila veoma važna, jer se moglo pretpostaviti da će početak za mnoge biti neočekivano težak. Trebalo je spriječiti razočaranje, rezignaciju, očaj ili bijeg natrag u progonstvo (Izraelov vapaj za Egiptom...).

Često sam davao na znanje da će povratnički život biti teži nego što mislimo te da se moramo naoružati snagom strpljenja i upornosti kao i kršćanskom (evanđeoskom) ljubavlju prema neprijatelju, što je junački čin. Divio sam se mnogima što su tako postupali. Znali su reći: „Ja ne mrzim i praštam im, a dragi Bog neka im naplati za sve što su učinili.“

VRIJEME REALNOG POVRATKA

Hijerarhijska Crkva i mi pojedini svećenici smatrali smo da, kao što nam je bila dužnost ostati u Vukovaru sa svojim pukom, moramo biti s njima u progonstvu a jednako tako i među prvima u povratku. Čim je hrvatska vlast počela slati pojedince u društvenim strukturama, s njima je ušao i svećenik. Prva sv. misa nakon rata u Vukovaru bila je misa-zornica za stanare samačkog hotela u sobi br. 811. Za početak sedam vjernika bilo je dosta, jer je sedam u Bibliji broj punine. Bilo bi dobro sada čuti te ljude, doznati što im je to tada značilo. Boca vina što smo je tada jedva otvorili za misu ostala je kao suvenir za uspomenu.

Osjetio sam vapaj onih koji su ostali u Vukovaru za susretom, nakon svega što su tu proživjeli. Potražio sam ih i naš je susret bio dojmljiv, za njih neopisiva radost. Prvi povratnici na svoje, ako je što ostalo od njihovih stanova ili kuća, tražili su potporu u tome susretu i povećavao se njihov osjećaj sigurnosti. Nakon Božića te 1997. godine blagoslovio sam u cijelom Vukovaru 36 stanova i kuća ili samo soba.

Hrvatski radio Vukovar, nezamjenjiv u ratu, poraću i povratku, u svoj program uključio je na Božić i sv. misu u studiju za sve slušatelje. Bilo nas je opet sedam, a uz djelatnike Radija i jedna povratnica. Bio je oltar, bor i jaslice, pjevali smo, čak i zvonili u misi. Tako se čulo da je tu svećenik, što je u Vukovaru podizalo optimizam.

Jako je bilo važno dočekati i ohrabriti one koji dolaze. Rekao mi je tada jedan susjed: „Pater, da vas nisam vidio i da ne obnavljate sv. Josipa, ja bih se okrenuo i otišao.“

Mnogo toga je deprimiralo – prva krštenja na ruševinama crkve Gospe Fatimske (17. siječnja 1998.) ili u vukovarskoj devastiranoj crkvi također u siječnju – no, suze radosnice unosile su obećavajuću budućnost. Slijedile su prve, pa i redovite mise u crkvi sv. Josipa. Djelatnicima Gradskog poglavarstva i pojedincima koji su preuzeli dužnosti u poduzećima ili u Policiji nedjeljno misno slavlje bilo je pravo i potrebno duhovno osvježanje.

Teško je bilo tražiti potrebne stvari, od onih koji su ovdje živjeli i radili u Crvenom križu ili od susjeda. Odmah se javila potreba za radom Caritasa. Težak, ali nužan posao da se u prvo vrijeme pomogne u hrani, odjeći i namještaju. Prva druženja i aktivnosti bili su prava okrjepa u svladavanju raznih poteškoća. S Anicom Marić, Marijom Mažar i Ivom Crnjac počinje rad Caritasa, koji će po dolasku o. Branimira Koseca i poslije o. Zlatka Špehara pre-rasti u stalnu pomoć stotinama obitelji tijekom ovih godina. Posebnu prisutnost i dostupnost svećeniku (župniku) pružala je povratnica Snježana Tićac, koja je nesebično radila u župnom stanu i uredu. Nužno je bilo svećeničkom prisutnošću i radom poduprijeti učitelje, nastavnike i profesore koji su obavili pionirski posao ulazeći u škole, a pogotovo pomoći učenicima. Išao sam jedno vrijeme u pet škola, kao i o. Branimir u Vukovaru. Ana Mlinarić, vjeroučiteljica, vjerom i radom unosila je optimizam i radost među djecu i mlade. Bilo je tu puno ponosa, zadovoljstva, ali također tjeskobe i razočaranja nad zatečenim.

Bogom dane časne sestre Sv. Križa odmah su se vratile i nastavile raditi u bolnici i u župama. U Borovu naselju radile su sestre Klanjateljice Krvi Kristove, koje su otvorile svoju kuću u Ličkoj ulici. Sestre su radile kao vjeroučiteljice u školama vukovarskog područja. Uz crkvene poslove, obilazile su stare i bolesne.

Organiziran je susret svih svećenika i biskupa s pravoslavnim svećenicima i episkopom, kao znak dobre volje da se surađuje u Srpskom kulturnom centru i u Hrvatskom domu. Sastajao sam se s pravoslavnim kolegom u Borovu naselju. U školama, barem među nastavnicima i profesorima, osjećali su se prihvaćanje i tolerancija, nije bilo napetosti na nacionalnoj osnovi, premda su pojedinci imali velike zadržke i bili sumnjičavi, te su postavljali mnoga pitanja i izražavali nedoumice. Ovdje moram spomenuti odlučnu, ali tolerantnu ravnateljicu Strukovne škole Mariju Bošnjak.

Međunarodni emisari, koje je poslala međunarodna zajednica, ili samozvani, često su nas posjećivali i „učili“ da radimo na suživotu, pomirbi, jer mi to „možemo“. Mislim da nisu razumjeli duhovno i duševno stanje našeg čo-

vjeka povratnika. Suradnike su imali samo s jedne strane. Na jednom susretu u vojarni, na koji sam bio pozvan, upitao sam ih imaju li prevoditelja, suradnika, pravnog savjetnika hrvatske nacionalnosti. Rekli su da nemaju. Odmah sam ih upozorio da oni ne mogu raditi na dobrobit svih jer im istina nije dostižna, a to je presudno. Nisu znali ništa o temeljnim stvarima Crkve. Mislili su da je Katolička crkva nacionalna. Nisu razumjeli temeljne osjećaje potrebe da se nađe najbliže i najmilije nestale, niti potrebu dostojanstvenog pokopa. Morali smo im govoriti da su to osnovna prava čovjeka. Također, morali smo ih pitati što bi oni učinili da im nema brata, sestre, majke, oca. Veliki i dostojanstveni te duboko bolni pokopi, tijekom deset subota kada se ispraćalo 50 do 70 najdražih osoba, za njih su bili samo parada. Nisu vidjeli veličinu povratnika u njegovoj strpljivosti, nenasilju, nemržnji upravo jer su vjernici-katolici (Hrvati), pa su čak i spremno pomagali siromašnim Srbima. Stotine su dolazile u Caritas pa i meni osobno i nisu bili odbijeni. Evo primjer vjerničkog ponašanja. Došla mi je gospođa Marija i rekla: „Pater, nisam mogla po povratku razgovarati sa susjedima, odnosno s komšijama, dakle Srbima, misleći na sve što su nam učinili, ali kako je moja susjeda oboljela, pomislila sam kakva sam to kršćanka, a da ju u bolesti ne obidem, i to sam učinila. No, kad sam došla u sobu u kojoj je ležala, vidjela sam svu svoju posteljenu. Nisam reagirala, ali sam ostala zapanjena.“

Fra Ante Perković
**Duhovno-pastoralni
pogled na mirnu
reintegraciju
Hrvatskoga
Podunavlja**

Slika 1.
Vukovarski franjevci, fra Ante Perković i fra Branimir Kosec predvode molitvu na Starom katoličkom groblju u Vukovaru (snimak: Boris Bajrak, dokumentacija Gradskog poglavarstva Vukovara)

ZA SVE TO IPAK...

Mogu slobodno reći i ustvrditi da sukoba i incidenata nije bilo u većem broju, u tako složenoj situaciji kao što je naš povratak, što se može ponajviše objasniti vjerničkim odgojem našega hrvatskog i katoličkog naroda.

Unatoč svemu učinjenom, teško se oteti dojmu da je trebalo više učiniti i bolje postupati, pa bismo možda sada bili u boljoj situaciji nego što jesmo. Zato moram reći i ono što je uočljivo kao loše ili koji su korijeni negativnog življenja.

U povratničkom životu svi se ne snalaze jednako, svi ne napreduju jednako pa se javljaju duhovne negativnosti, zavist, oholost, prkos, sebičnost, pohlepa, zatvorenost, podižu se zidovi.

Kulturno i pastoralno djelovanje u pastoralnom centru Sv. Bono i oko njega, vjera u različitim manifestacijama, molitve i škropljenja pa i vjernički obredi, mise i pokopi – nisu postigli poželjne rezultate, obraćenja i posvećenja, što nije posljedica samo gole borbe za život nego i drugih faktora kao što su liberalizacija, relativizacija pa i teistička ateizacija. Zar smo se morali boriti za djecu da nedjeljom idu na sv. misu, a ne na utakmicu koja se održava upravo u to vrijeme?

Izostao je odaziv na susrete koje je organizirala Biskupija za stradalnike rata i njihove obitelji, odaziv na molitvu i osobno svjedočanstvo njezine snage. Na skupštini Udruge oboljelih od PTSP-a, osobno sam pozivao. Izostale su kod mnogih iskrene i skrušene ispovijedi, aktivno sudjelovanje u karitativnom radu i euharistiji.

BUDUĆNOST!? PERSPEKTIVE!?

Budućnost je uvijek upitna, jer o njoj nemamo iskustvo, nego ju možemo pretpostavljati. Dobro je ako imamo neke pokazatelje ili temelje na kojima se može razvijati bolja i ljepša.

Vjernik se „nada protiv svake nade“ i kad nema pravo- ga razloga za nju. Tako sam uvijek želio misliti, pa i sada. Vjerujem da uvijek ima dovoljno onih koji su dobri sudjelovatelji Božji, znali to ili ne znali, u promicanju i življenju dobra s puno angažmana koji je nadahnut ljubavlju. Premda kažemo da je ljudska povijest zapravo povijest ratova, ipak se dobro može zamijetiti prisutnost Boga, koji stvari pa i ljude vodi svrsi postojanja. To je oslonac za nadu. Lijepo je rekao fra Ivan Dugandžić: „Tijek povijesti čovječan-

stva ipak ne usmjeruju silnici i moć njihova oružja, nego moralna snaga i vjera njihovih žrtava.“

Vrijeme je dobar saveznik, ali ono ne može samo po sebi donijeti bolju budućnost. Ono može poslužiti da s nekog odmaka iskreno i ispravno prosudimo sebe i druge te lakše nađemo bolje načine života (suživota), dođemo zapravo do prave istine o sebi i drugima. Tu se uočavaju vlastita slabost i grijeh za koji se onda traži oprost i onda se živi u novoj istini. Srbi moraju prihvatiti činjenicu da je ovo Hrvatska, priznati da su počinili težak zločin nad svojim susjedima (ne-Srbima), tražiti oprost pa će ga dobiti. Ništa pod tepih!

Perspektiva: Kad sve opet zakaže, kako to obično biva, eto nas k Bogu...

Fra Ante Perković
**Duhovno-pastoralni
pogled na mirnu
reintegraciju
Hrvatskoga
Podunavlja**